

УДК 502.7 (977.81)

ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКІ АДВЕНТИ ДЕНДРОФЛОРИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗЕЛЕНУ ЗОНУ МІСТА ЧЕРНІГОВА

*С.О. Потоцька, к.б.н., ст. викладач, Ю.О. Карпенко, к.б.н., зав. каф.
екології та охорони природи*

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка
вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013

Складовими сучасного міського ландшафту Чернігова є заплава р. Десни та схили її високого правого берега, лісопарки та урочища – 441,5 га (з них: Кордівка (275 га), Ялівщина (110), Святе (44), Мар'їн гай (12,5)). Міські лісові території мають площу 448,57 га (з них: Березовий яр (12,0 га), Кривулівщина (12,12), Маліїв яр (11,7), Подусівський ліс (255,0), Рашевщина (4,4), території вздовж Київського шосе (30,0 та 120,0)). Загальний розподіл видів природної дендрофлори пов'язаний з найбільшими осередками зеленої зони міста та обумовлений едафічним режимом, орографічними особливостями території та структурою ценозів. Лісова рослинність Чернігова представлена 72 асоціаціями, що належать до 39 груп асоціацій та 14 формацій.

На природну складову дендрофлори міста Чернігова та його околиць, зокрема її ценотичну структуру, мають вплив види північноамериканського та далекосхідного походження, що призвело до натуралізації північноамериканських адвентів (*Acer negundo* L., *Amorfa fruticosa* L., *Quercus rubra* L., *Physocarpus opulifolia* (L.) Maxim, *Robinia pseudoacacia* L.), у порушені природні ценози, узлісся та придорожні території. Слід відзначити ряд територій в межах зеленої зони Чернігова, де сформовані угруповання за участю наведених вище видів. Найбільша кількість таких угруповань, але незначної площі, виділена нами на лісових територіях у районі с. Новоселівка, лісопарку Кордівка, урочищ Ялівщина та Кривулівщина. Вздовж дороги в напрямку р. Десни в лісопарку Кордівка знаходиться загущена (зімкненість деревостану – 0,9) лісова ділянка з *Acer negundo* (середня висота 12–14 м) та

Amorpha fruticosa (середня висота – 2–3 м) з розрідженим трав'яним покривом. В ньому слід відзначити види широкої екологічної амплітуди, а саме: *Geum urbanum*, *Urtica dioica*, *Galium aparine* L., *Lysimachia numullaria*. Стовбури окремих дерев обвиті *Humulus lupulus*. На цій ділянці спостерігається масовий підріст *Acer negundo* заввишки до 1 м.

Натуралізація та часткове вторгнення *Robinia pseudoacacia* спостерігається в соснові та березові ценози в районі заводу автозапчастин, північно-східних околицях міста Чернігова. В угрупованнях робінієвого лісу з участю *Pinus sylvestris* спостерігається формування різновидового підросту з *Robinia pseudoacacia*, *Ulmus glabra*. Трав'яний ярус сформований евритопами видами, зокрема *Chelidonium majus* L., *Impatiens parviflora*, *Galium aparine*. Угруповання асоціації *Robiniosum sparsiterbosum* значно поширені на даній ділянці, вони мають спрощену структуру. У ярусі деревостану переважає *Robinia pseudoacacia* (I-й під'ярус), заввишки 24–26 м, *Ulmus glabra* (II-й під'ярус), заввишки 18–20 м, окремі особини 8–10 м. Чагарниковий ярус розріджений, в ньому поодинокі поширені *Sambucus nigra*, заввишки 2–3 м та *Rubus idaeus* до 1 м. Трав'яний ярус сформований фрагментарно, в ньому у різному співвідношенні *Chelidonium majus* L. та *Impatiens parviflora*, місцями куртини *Dryopteris carthusiana*.

Вздовж лісових доріг спостерігається заростання окремих природних ділянок рядом адвентивних видів *Amorpha fruticosa*, *Acer negundo*, *Physocarpus opulifolia* з самосівом та вегетативним відтворенням.

Штучні насадження (формація *Robinieta pseudoacaciae*) відрізняються збідненою ценотичною структурою та видовим складом деревних рослин, в якому крім *Robinia pseudoacacia*, незначну участь мають такі види *Pinus sylvestris*, *Betula pendula*, *Sorbus aucuparia*, *Ulmus glabra*. Окремі зміни складу природних ценозів спостерігається внаслідок натуралізації та часткове вторгнення *Robinia pseudoacacia* (зокрема, у соснові та березові ценози у північно-східних околицях м. Чернігова), а також посиленої рекреації.